

MAKTABDA INGLIZ TILI FANINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLARDAN SAMARALI FOYDALANISH

Buxoro shahar kasb hunar maktabi ingliz tili fani o'qituvchisi

Halimova Nafisa Murodovna

Buxoro shahar kasb hunar maktabi

Maxsus fanlar(iqtisodiy) o'qituvchisi

Aslanova Dilnoza Fatilloevna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz tili o'qituvchisining innovatsion metodlardan foydalanish orqali ta'lim sifatini oshirish yo'llari yoritib berilgan.*

Kalit so'zlar: *Ta'lim, interfaol metod, maktab, pedagog, o'quvchi, samara, faoliyat, axborot texnologiyasi.*

Xabarimiz borki, shu yili prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev raisligida chet tillarini o'qitish tizimini takomillashtirishga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishida 2021-yildan chet tili o'qituvchilariga milliy va xalqaro sertifikatga ega bo'lish talabi kiritilishi haqida ta'kidlangandi. Bu esa biz chet tili o'qituvchilarining yelkasiga ulkan mas'uliyatni yuklaydi. Endi an'anaviy dars metodlari o'rniga yangi AKTdan foydalangan holda interfaol usullar asosida dars jarayonini tashkil qilishimiz lozim. Bu ta'lim davr talabi ham bo'lib, o'qituvchini o'z ustida yana ham ko'prok ishlashga to'g'ri keladi. Maqolada ham dars o'tishning yangi usullariga e'tibor qilar ekanmiz avvalo, bu usullarning turi va samarasiga e'tibor qaratish lozim. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, respublikamizda chet tilining o'qitilishi, chet tili o'qituvchilarining bilim va ko'nikmalarini baholashning umumevropa ramkalari tavsiyanomalari (CEFR) ga mos ravishda yangi usul va talablari ishlab chiqildi. Unga ko'ra umumta'lim maktablari va kasb-hunar kollejlari o'quvchilari uchun darsliklar yaratilmoqda. Ushbu talablarga mos ravishda o'quv xonalari stendlar va yangi axborot kommunikativ texnikalar bilan jihozlandi. Chet tili o'rganishga bo'lgan talab ham kundan kunga oshdi. Chet tili fani to'rt aspectga (o'qish, yoish, tinglab tushunish va gapirish) bo'linib, ularning har biri bo'yicha alohida tushuncha va ko'nikmalar berildi.

Bugungi kunda asosiy e'tibor o'quvchi, uning shaxsiyati va o'ziga xos ichki dunyosiga qaratilgan. Shuning uchun zamonaviy o'qituvchining asosiy maqsadi tashkil etish usullari va shakllarini tanlashdir o'quv faoliyati shaxsiy rivojlanishning belgilangan maqsadiga optimal darajada mos keladigan talabalar. So'nggi yillarda maktablarda yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish masalasi tobora ko'proq ko'tarilmoqda. Bu nafaqat yangi texnik vositalar, balki o'qitishning yangi shakllari va usullari, o'quv jarayoniga yangicha yondoshishdir. Chet tillarni o'qitishning asosiy maqsadi maktab o'quvchilarining kommunikativ madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish, chet tilini amaliy o'zlashtirishga o'rgatishdir.

Shu nuqtai nazardan mamlakatimizda ham chet tillarini o'rganishga alohida ahamiyat berilmoqda. Shu boisdan yurtimizda davlat rahbari Shavkat Mirziyoyev tomonidanchettillari bo'yicha yuqori ko'rsatkichlarga erishgan maktablar uchun Prezident sovrini ta'sis etiladi". Darhaqiqat, chet tilini rivojlantirish orqali dunyo tan olgan davlatlar standartiga javob bera oladigan maktab dars, darslik yaratish uchun davlatimiz tomonidan judayam kata

mablag'lar ajratildi va bugungi kunda ham ajratilmoqda. Bu imkoniyatlardan biz pedagoglar yoshlarimizga vijdonan ta'lim-tarbiya berish yuksak vazifamizdir. Ingliz tili darslarini interfaol metodlar asosida tashkil etilganda zamonaviy talabao'quvchilar mustaqil holda erkin fikr yuritadi, ta'lim o'quvchi-o'qituvchi, vao'quvchi-o'quvchi hamkorligida olib boriladi. Interfaol eng faol ta'lim usuli bo'lib, o'quvchilarga tez muddatda samarali ta'sir etish, mustaqil fikr yuritish, o'z ustidaishlash, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik kabi bilim, ko'nikma va malakalarnishakllantirishni ta'minlaydi.

Ingliz tili darslari davomida ba'zi o'qituvchilarning texnologiyalarni qo'llashni bilmasliklari va foydalanmasliklari, o'quvchilarning bir muncha zerikishlariga olib keladi.

Aynan shu sababli ya'ni o'rganuvchining ishtiyoqini so'ndirmaslik uchun dars davomida texnologiyalardan va kamida komputerdan foydalanish o'rganuvchining qiziqishini ortib borishini yanada ta'minlaydi. Zero, o'rganuvchining yoshiga, qiziqishiga, qobiliyatiga, darslarni o'zlashtirishiga qarab tayyorlangan o'quv materiallari albatta samara beradi. Aksincha, biz o'qituvchilar ushbu talablar asosida o'quv materiallarini tanlamasak, boshlang'ich sinf o'quvchilariga murakkab so'zlardan iborat bo'lgan video-filmlar, qo'shiqlar yoki matnlarni eshittirsak yoki multimedia, kompyuterlar orqali namoyish etsak, o'rta va yuqori sinf yoki guruh o'rganuvchilariga juda ham sodda matnlardan iborat o'quv materiallarini namoyish etganimizda o'rganuvchilarning tilni o'rganishga bo'lgan qiziqishlari asta-sekin so'na boshlaydi va darslarni o'zlashtirmay qo'yishadi. Bu esa o'z navbatida baholarning pasayib ketishi, o'qituvchining o'quvchilar oldida o'z hurmatini yo'qotib qo'yishga olib kelishi mumkin. Chet tilini zamonaviy texnologiyalardan foydalanib o'rgatish va o'rganish eng samarador usullardan biridir. Bu jarayonda, jumladan: — kompyuterlardan foydalanganda o'quvchi chet tilidagi video roliklarni, namoyishlarni, dialoglarni kino yoki multfilmlarni ham ko'rishi ham eshitishi mumkin; — chet tilidagi radio eshittirishlar va televideniedagi dasturlarni eshитish va tomosha qilish mumkin; — ancha an'anaviy usul hisoblanadigan magnitafon va kassetalardan foydalanish; — CD pleyerlardan foydalanish mumkin. Bu texnik vositalardan foydalanish o'quvchilarning chet tilini o'rganishlari jarayonini qiziarliroq va samaraliroq bo'lishini ta'minlaydi. Demak, bundan kelib chiqadiki dars davomida texnologiyalardan shunchaki foydalish emas, balki ularni o'z o'rnida qo'llay bilish va texnologiyalardan foydalanish o'quvchi bilimini oshirishga xizmat qilishini ta'minlash asosiy vazifa hisoblanadi. Hozirgi CEFR ya'ni Xalqaro Yevropa ta'lim standartlarining talablari bo'yicha to'rta: (writing, reading, listening, speaking) ingliz tilida yozib, o'qib, tinglab, so'zlashib o'rganish kompetensiyalari bo'yicha olib borilayotgan darslar davomida texnologiyalardan unumli va o'rinli foydalanish ahamiyatlidir.

Global Internet dunyoning istalgan nuqtasida joylashgan talabalar va o'qituvchilar uchun zarur bo'lgan har qanday ma'lumotni olish uchun sharoit yaratadi: mintaqaviy geografik materiallar, yoshlar hayotidagi yangiliklar, gazeta va jurnallardan maqolalar va boshqalar. Darslarda ingliz tilida Internet yordamida bir qator didaktik muammolarni hal qilish mumkin: global tarmoq materiallaridan foydalanib o'qish ko'nikma va malakalarini shakllantirish; maktab o'quvchilarining yozish qobiliyatini oshirish; talabalarning so'z boyligini to'ldirish; talabalarning ingliz tilini o'rganish motivatsiyasini shakllantirish. Bundan tashqari, bu ish maktab o'quvchilarining ufqini kengaytirish, ingliz tilida so'zlashadigan mamlakatlarda tengdoshlari bilan ishbilarmonlik munosabatlari va aloqalarini o'rnatish va qo'llab-quvvatlash uchun Internet-texnologiyalar imkoniyatlarini o'rganishga qaratilgan. Talabalar Internetda

oʻtkaziladigan testlar, viktorinalar, tanlovlar, olimpiadalarda ishtirok etishlari, boshqa mamlakatlardagi tengdoshlari bilan yozishmalar, suhbatlar, videokonferensiyalar va h.k.larda qatnashishlari mumkin.

Shu oʻrinda bir savol tugʻiladi: «Ilgʻor pedagogik gʻoyalar va texnologiyalarni keng jamoatchilik vakillariga etkazuvchilari hamda targʻibotchilari kimlar?». Alohida pedagog yoki taʼlim muassasi tajribasini oʻrganib chiqish, ommalashtirishda oliy taʼlim muassasalarining professor oʻqituvchilari, umutaʼlim dargohlarida faoliyat olib boradigan etuk pedagoglar bu jarayonda muhim ahamiyat kasb etadi. Buning sababini quyidagicha izohlash mumkin:

- innovatsiya muallifi muayyan pedagogik gʻoya yoki yangilikning istiqboli toʻgʻrisida kerakli va aniq bahoni bera olmaydi;

- ilgʻor pedagoglar har doim ham oʻz gʻoyalarini ommalashtirish haqida oʻylayvermaydilar. Sababi yangilik pedagogning qoʻshimcha vaqti, mehnatini talab qiladi;

- gʻoya har doim ham uning yaratuvchisi tomonidan ilmiy–metodik jihatdan etarlicha asoslanmaydi;

- mualliflar oʻzlarining innovatsiyalari va ularni amaliyotga joriy etish yoʻllarini bayon qilishda oʻzlari va kasbdoshlarining individual xususiyatlari bilan bogʻliq boʻlgan toʻsiqlarga roʻbaroʻ keladilar;

- nafaqat pedagogik innovatsiyalarni targʻib qilish va ommalashtirish, balki ular asosida pedagoglar qaoliyatiga tuzatishlar kiritish boʻljak oʻqituvchilarning kasbiy bilimdonligi va mahoratini boyitish vazifasi ham ijodiy guruh zimmasiga yuklanadi;

- innovatsiyalarni tizimli tanlash, monitoring oʻtkazish, innovatsion gʻoyalar, texnologiyalarga baho berish, oliy oʻquv yurtlari ish tajribalarini boyitish vazifalari ham ijodiy guruh aʼzolari zimmasidadir.

Ingliz tili darslari davomida baʼzi oʻqituvchilarning texnologiyalarni qoʻllashni bilmasliklari va foydalanmasliklari, oʻquvchilarning bir muncha zerikishlariga olib keladi. Aynan shu sababli yaʼni oʻrganuvchining ishtiyoqini soʻndirmaslik uchun dars davomida texnologiyalardan va kamida komputerdan foydalanish oʻrganuvchining qiziqishini ortib borishini yanada taʼminlaydi. Zero, oʻrganuvchining yoshiga, qiziqishiga, qobiliyatiga, darslarni oʻzlashtirishiga qarab tayyorlangan oʻquv materiallari albatta samara beradi. Aksincha, biz oʻqituvchilar ushbu talablar asosida oʻquv materiallarini tanlamasak, boshlangʻich sinf oʻquvchilariga murakkab soʻzlardan iborat boʻlgan video-filmlar, qoʻshiqlar yoki matnlarni eshittirsak yoki multimedia, komputrlar orqali namoyish etsak, oʻrta va yuqori sinf yoki guruh oʻrganuvchilariga juda ham sodd matnlardan iborat oʻquv materiallarini namoyish etganimizda oʻrganuvchilarning tilni oʻrganishga boʻlgan qiziqishlari asta-sekin soʻna boshlaydi va darslarni oʻzlashtirmay qoʻyishadi. Bu esa oʻz navbatida baholarning pasayib ketishi, oʻqituvchining oʻquvchilar oldida oʻz hurmatini yoʻqotib qoʻyishga olib kelishi mumkin.

Chet tili darslarining oʻtilishi jarayonida ilgʻor pedagogik texnologiyalarni, interfaol, innovatsion usullardan, kommunikativ-axborot vositalaridan foydalanish zarur.

«Keys-stadi» boʻlib inglizcha, («case» — aniq vaziyat, hodisa, «study» — oʻrganmoq, tahlil qilmoq) aniq vaziyatlarni oʻrganish, tahlil qilish asosida oʻqitishni amalga oshirishga qaratilgan metod hisoblanadi.

Eng qiziqarli metodlardan biri - «Pantomimo» oʻyinida 3 guruhga ajratiladi. Har bir guruhdan bittadan kishi doskaga chiqariladi. Ularga turli soʻzlar roʻyxat asosida beriladi. Ular

biror bir soʻz aytmasdan imo-ishoralar, harakatlar orqali soʻzlarni qolgan guruh aʼzolariga tushuntirishlari kerak.

“Muammoli vaziyat yechimi” (Creative Problem Solving) bu usulni qoʻllash uchun hikoyaning boshlanishi oʻqib beriladi qanday yakun topishi oʻquvchilar, talabalar hukmiga havola qilinadi;

“Quvnoq topishmoqlar” (Merry Riddles) oʻquvchilarga topishmoqlar oʻrgatish Ingliz tilini oʻrgatishda muhim ahamiyatga ega, ular oʻzlariga notanish boʻlgan soʻzlarni oʻrganadilar va oʻylab topishmoq javobini topadilar;

“Tezkor javob” (Quick answers) oʻtilgan dars samaradorligini oshirishda yordam beradi;

“Chigil yozdi” (“Warm-up exercises”) oʻquvchilarni darsga qiziqtirish uchun sinfda har xil oʻyinlardan foydalanish;

“Pantomima” (pantomime) bu usul juda qiyin mavzular tushuntirilishi kerak boʻlgan darsda yoki yozma mashqlar bajarilib, talabalar charchagan paytda foydalanilsa boʻladi;

YALPIY FIKRIY HUJUM” METODI Metod oʻquvchilar tomonidan yangi gʻoyalarning oʻrtaga tashlanishi uchun sharoit yaratib berishga xizmat qiladi. Har bir 5 yoki 6 nafar oʻquvchilarni oʻz ichiga olgan guruhlariga 15 daqiqa ichida ijobiy hal etilishi lozim boʻlgan turli xil topshiriq yoki ijodiy vazifalar belgilangan vaqt ichida ijobiy hal etilgach, bu haqida guruh aʼzolaridan biri axdorot beradi. Guruh tomonidan berilgan axborot (topshiriq yoki ijodiy vazifaning yechimi) oʻqituvchi va boshqa guruhlar aʼzolari tomonidan muhokama qilinadi va unga baho beriladi. Mashgʻulot yakunida oʻqituvchi berilgan topshiriq yoki ijodiy vazifalarning yechimlari orasida eng yaxshi va oʻziga xos deb topilgan javoblarni eʼlon qiladi. Mashgʻulot jarayonida guruhlar aʼzolarining faoliyatlari ularning ishtiroklari darajasiga koʻra baholab boriladi.

Xulosa qilib aytganda, Ingliz tili darslarida innovatsion usullarni qoʻllash natijasida oʻquvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi, nutqi ravonlashadi, tez va toʻgʻri javob berish malakasi shakllanadi. Bunday usullar oʻquvchida bilimga ishtiyoq uygʻotadi. Oʻquvchi darslarga puxta hozirlik koʻrishga intiladi. Bu esa oʻquvchilarni taʼlim jarayonining faol subʼyektlariga aylantiradi. Taʼlim tizimi oʻz oldiga erkin fikrlovchi, barkamol, yetuk shaxsni tarbiyalashni vazifa qilib qoʻyar ekan, kelgusida biz boʻlajak oʻqituvchilar innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish yoʻllarini yanada mukammalroq ishlab chiqshimiz bilan oʻz xissamizni qoʻshishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bekmuratova U. B. "Ingliz tilini oʻqitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish" mavzusida referat. Toshkent — 2012 yil [1]
2. PQ 1875 “Chet tillarni oʻrganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida” gi qaror. “ Xalq soʻzi” gazetasi, 2-bet. 2012 yil, 10-dekabr
3. Azamova Sh. Maktabgacha taʼlim jarayonida xorijiy tillarni oʻqitishning zamonaviy metodikalari- "Science and education" scientific journal April 2022 volume 2 issue 4
4. Jamol Jalolov chet til oʻqitish metodikasi, oʻqituvchi“ nashriyot-matbaa ijodiy uyi toshkent - 2012
5. N.Q.Xatamova, M.N.mirzayeva. “INGLIZ TILI DARSLARIDA QOʻLLANILADIGAN INTERFAOL USULLAR” (uslubiy qoʻllanma), Navoiy, 2006, 40 bet